

**LONČARSTVO
NA
SLOVENSKEM**

**SLOVENSKI
ETNOGRAFSKI
MUZEJ**

LJUBLJANA

Lončarski kolovrat — »kalurat na mataruge«
(Frac Pogorelec, Dolenja vas pri Ribnici) foto leta 1959

Sg. KE. 01 B. 14 LONČARSTVO

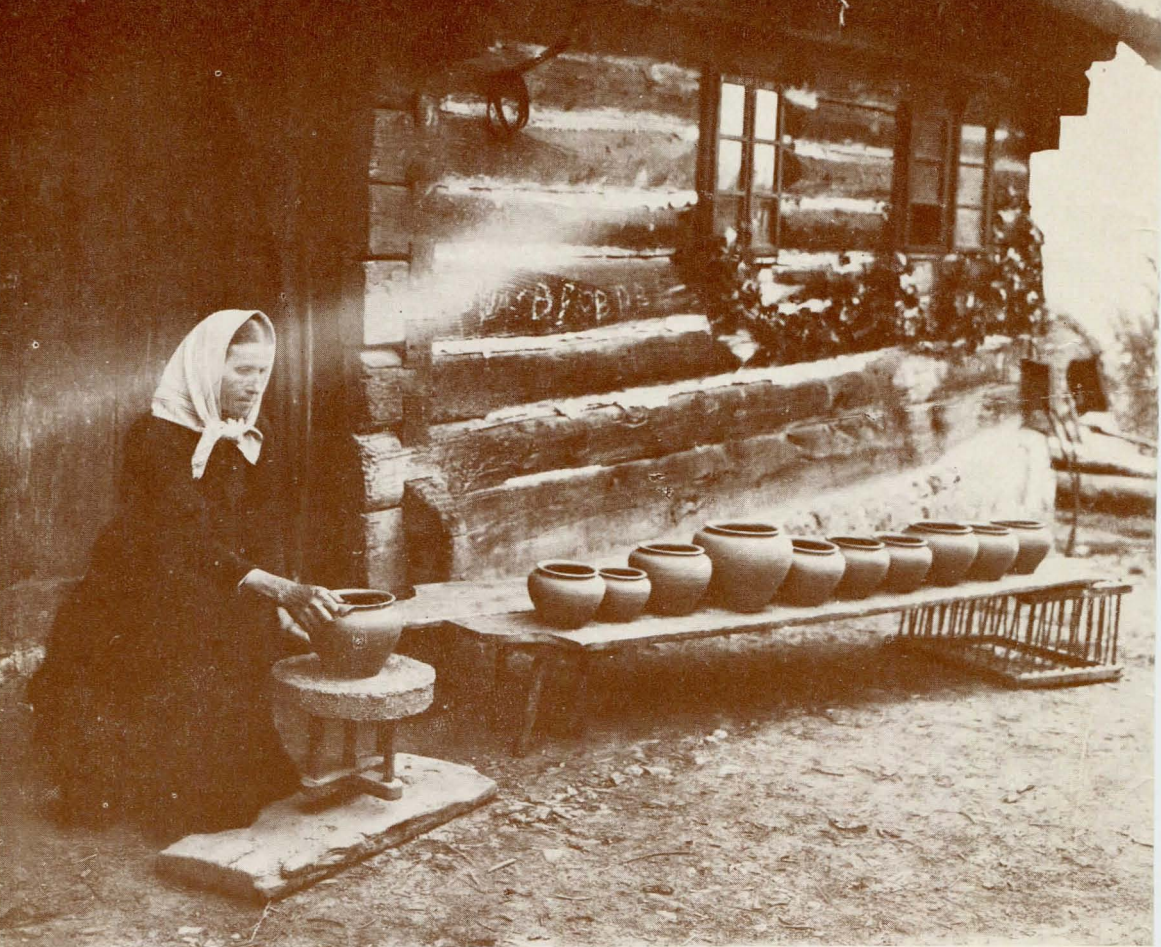
inv. št. 020040251

Maša Menges, peccari mend
in Trdina

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ
LJUBLJANA 1968

RAZSTAVA

LONČARSTVO
NA
SLOVENSKEM

Lončarsko kolo na ročni pogon »kólo«
(Grič nad Dobljčami, Bela Krajina, foto leta 1913)

BESEDA O RAZSTAVI

Slovenski etnografski muzej tokrat razstavlja prvič v tako velikem obsegu dela naših lončarjev. Iz lastnih zbirk, kot tudi iz zbirk drugih slovenskih muzejev smo izbrali predmete za razstavo, na kateri želimo prikazati dejavnost te naše še do nedavna najmočnejše domače obrti. To so sicer preprosti lončeni lonci, sklede, vrči, latvice, skodelice vseh vrst in oblik, toda izvorni predmeti, brez katerih bi si nekoč, nekaj desetletij nazaj, težko zamislili življenje našega kmeta, njegov dom, predvsem pa še njegovo kuhinjo. Lončeno posodje pa je koristno služilo tudi še drugim slojem našega prebivalstva. V zadnjih desetletjih pa proizvodnja ljudske keramike močno nazaduje. Vse manj je na našem podeželju lončarjev, vse močnejše se spreminja njihova proizvodnja, tehnika izdelava je ostala zvečine ista, podobna tisti, kakršno poznamo že stoletja. Menja pa se izbor in predvsem oblike posodja. Tudi trg se je spremenil. Glavni potrošnik ni več kmet, pač pa postaja v zadnjih letih to vse bolj meščan. S tem pa se je popolnoma spremenila tudi funkcija lončenega posodja. Močno se je predrugačilo tudi življenje lončarjev in njihove posebne šege izginjajo vse bolj v pozabo, čeprav moramo zapisati, da so bili lončarji predvsem mali kmetje in da so zato imeli iste življenjske in praznične šege in tudi navade kot njihova okolica. Kljub temu pa poznajo še nekatere svoje posebnosti v šegah, ki se jih posamezni lončarji držijo še danes. Čeprav ribniški lončarji prevažajo danes na trg svojo »robo« žez avtomobili, je med ljudstvom še vedno živa ljudska pesem o Ribničanu Vrbanu:

Cel tajden smo akul hodil,
V nedeljo smo boga prasil,
De b'loncev ne pobil...

Naše želje ob razstavi so, da pokažemo tudi vse bogastvo in enkratno lepoto naših tradicionalnih lončarskih izdelkov in da bi ta stara, nekoč v posameznih slovenskih pokrajinah tako razširjena obrt ne propadla, temveč da bi nadaljevala tradicijo na bogatih zgledih. Zavzeti se želimo tudi za to, da bi tej obrti ne vzeli dobro ime z novimi nefunkcionalnimi in neestetskimi oblikami, ki so kič najslabše vrste in kar žal že pogosto srečamo na našem trgu. Zadnji del razstave pa kaže, da je dobila naša ljudska keramika novo mesto v današnji vaški, pa tudi v meščanski hiši.

V imenu muzeja se zahvaljujem Gorenjskemu muzeju v Kranju, Pomurskemu muzeju v Murški Soboti, Pokrajinskemu muzeju v Mariboru, Mestnemu muzeju v Celju, Posavskemu muzeju v Brežicah, Dolenjskem muzeju v Novem mestu in številnim lončarjem po vsej Sloveniji, ki so posodili ali darovali predmete za to razstavo.

DR. BORIS KU HAR

ravnatelj
Slovenskega etnografskega muzeja

Žara z bronastimi žabljički — Šmarjeta — Strelac

O PRAZGODOVINSKI KERAMIKI

Že v prazgodovinskem času so ljudje izdelovali posodo za shranjevanje hrane. Sprva je bila posoda iz gline in so jo grobo prostoročno oblikovali (gnetli). Ostanke teh najstarejših posod iz časa okoli leta 6000 pr. n. št. nimamo ohranjenih na območju naše ožje domovine. Tu so našli prve keramične izdelke šele iz pričetka kulture ljubljanskega barja, okoli leta 3000 pr. n. št. Barjanska keramika je še vedno prostoročno izdelana, vendar skrbno glajena in često tudi po površini okrašena z raznimi vrezanimi geometričnimi motivi. V zareze ornamenta so vlagali neko belo tvarino, v želji da bi bila površina čim lepša. Posoda je imela tako razen praktične uporabnosti (shranjevanje hrane in tekočine) tudi dekorativne prvine, ki so posodo izpopolnjevale. Barjanska keramika, ki jo hrani Narodni muzej v Ljubljani, je bila najdena na koliščih in je služila samo za vsakdanjo domačo uporabo.

V bronasti dobi in seveda tudi pozneje pa moremo že z gotovostjo ločiti dvojno uporabno funkcijo glinaste keramike. To je naselbinska keramika in keramika, ki so jo dajali v grobove kot grobni inventar (žara ali spremna posoda). Naselbinska keramika je vedno grobo izdelana in navadno le skromno ornamentirana, v nasprotju z grobno keramika, ki je skrbno izdelana iz dobro prečiščene gline, z glajeno, bogato okrašeno površino. Kljub temu pa je bila naselbinska keramika praktično bolj uporabna od grobne, ki je bila izdelana samo za enkratno uporabo.

S prihodom keltskih plemen v naše kraje, nekako v drugi polovici 5. stol. pr. n. št. tudi pri izdelovanju keramike opazimo neki napredek: posodo prično izdelovati na posebni pripravi, lončarskem kolesu. S tem preneha individualno izdelovanje posameznih kosov in pogrešamo tudi pri grobni keramiki bogato krašenje površin posameznih posod.

V času rimske okupacije naših krajev se lončarstvo močno razvije ob uporabljanju različnih pripomočkov. Lahko bi govorili že o neki »industriji« izdelovanja keramičnih posod. Posodo uporabljajo za vsakdanjo uporabo, dajejo jo pa tudi v grobove kot pridevke. Nekatere posodo so uporabljali tudi kot žare in so bile v ta namen posebno oblikovane (npr. žare v obliki hiše).

V času med 5. in 11. stol. n. št. je bila keramika v grobovih bolj redke pridatek. Izdelovali so jo na lončarskem kolesu, izgubila pa je — v nasprotju s keramiko predhodnih obdobij — bogatstvo oblik in ornamentacije površine. Vzroke za to je treba iskati v pokristjanjevanju, ki je prepovedovalo dajati umrlim v grobove predmete z namenom, da bi jih uporabljali v onostranstvu, kajti skrb za posmrtno življenje je prevzela Cerkev. Vendar pa so bile stare šege tako zakoreninjene, da so umrlim v zgodnjem srednjem veku še vedno, seveda skrivaj, dajali v grob kakšno malenkost, ki bi jim naj rabila v posmrtnem življenju.

DR. VIDA STARE

kustos
Narodnega muzeja

Funkcionalna oblika lonca
(Fodboršt pri Komendi, foto leta 1967)

LONČARSTVO NA SLOVENSKEM

Lončarstvo sodi med najstarejše in najbolj razširjene obrti na Slovenskem.

Najstarejše zapise o našem lončarstvu pa najdemo v arhivih gornjegrajskega gospodstva iz leta 1340., ki omenjajo lončarje ob Dreti. Listini iz leta 1359. in 1493. omenjata zemljišče v Tunjiški dolini, kjer so kopali glino lončarji iz Kamnika. Posebno obilno pa pričujejo o lončarstvu cehovske listine od 16. stoletja naprej. Poznamo lončarske cehe v Ljubljani, Skofji Loki, Kranju, Ljubnem, Celju in tudi še drugod. Tudi Valvasor omenja vrsto krajev (Dolenjo vas, Nemško vas, Prigorico pri Ribnici, Horjul in Smednik), kjer je večina prebivalcev lončarila.

Lončarska obrt je nedvomno nastala na podeželju kot potreba kmečkega prebivalstva. Z nastankom mest pa je ta obrt postopno prešla v roke tamkajšnjih obrtnikov. Seveda lončarstvo na podeželju s tem ni prenehalo, temveč je živelo in se razvijalo naprej. Mestni obrtniki so lončenim izdelkom dali bolj raznovrstne oblike in jih tehnično bolj dognano izdelovali. Pridobitve mestnega lončarstva je prevzemal v svojo obrt seveda tudi podeželski lončar.

V mestih je lončarska obrt hitro prerasla potrebe, zato so se obrtniki zatekli k cehovskim pravicam. Te so popolnoma omejile podeželskega obrtnika pri prodaji lončarskih izdelkov. Ob koncu 18. stoletja pa je nov liberalni gospodarski nazor začel razkrojevati cehovske organizacije. Merkantilistična smer državne gospodarske politike ni več podpirala cehov. Na drugi strani pa lončene posode v mestih niso bile več času primerne, saj so bile na voljo že uvožene bakrene, kositrne in fajančne posode. Spričo nastalih razmer je mestni lončar opustil obrt ali pa se je zatekel h pečarstvu, ki se je obdržalo nekaj časa dlje. Tako je lončarstvo postalo domača obrt, kot dopolnilna dejavnost kmečkega prebivalstva. S to dejavnostjo so se od vsega začetka ukvarjali predvsem tisti, ki jim premajhna zemljiška posest ni dajala zadostnih sredstev za preživljanje. Samostojni obrtniki, lončarji-pečarji so se obdržali le v mestih in trgih (Novo mesto, Ptuj, Ljutomer itd.) z močnim kmečkim zaledjem, ki je rabilo glinasto posodo v znatnejših količinah.

Prvi obrtni zakon iz leta 1859. je dokončno odpravil vse nekdanje privilegije cehovstva. Lončar je sedaj lahko svobodno prodajal svoje izdelke ob tržnih dneh, na tedenskih in letnih sejmih ali pa je kot zdomar krošnjari.

Nove gospodarske razmere po letu 1880. so temeljito spremenile pogoje lončarske obrti. Hkrati z industrijskim razvojem je prišla tudi korenita stanovanjska reforma. Stara odprta ognjišča so zamenjali štedilniki, glinaste lonce pa železni. Poleg teh je začela lončeno posodo nadomeščati tudi pločevinasta emajlirana posoda, ki jo je leta 1894. začela izdelovati tovarna posode v Celju. Zlasti kmetje v bližini mest in trgov so hitro sprejeli hkrati s štedilniki tudi novo posodo, ker je bila pripravnejša za kuhanje in trpeznejša. Odslej je lončarska obrt vedno bolj izgubljala tržišče za svoje izdelke. Število lončarjev se je iz leta v leto občutneje krčilo. Hkrati s tem pa so se začele spreminjati tudi zvrsti lončarskih izdelkov.

Razstava prikazuje predvsem izdelke naše lončarske obrti v zadnjem poldrugem stoletju. Pri tem predstavlja zlasti tiste izdelke, ki so značilni za posamezna lončarska območja na Slovenskem. Razen teh

značilnosti podaja razstava tudi pregled funkcionalnosti posameznih posod in prikazuje tehnološke ter tehnično obdelavo izdelkov, pregled tržišč in načinov prodaje po posameznih središčih nekdanje in danes. Namen razstave je pokazati našo lončarsko obrt s številnimi in raznovrstnimi izdelki in s prvotnimi ljudskimi oblikami tudi vplivati na sodobno industrijsko oblikovanje. Mimo tega razstava nakazuje čemu naj služijo ti izdelki danes — dobijo naj okrasno ali katero drugo novo funkcijo v sodobni stanovanjski kulturi. Obenem želimo z razstavo opozoriti na kvalitetne posebnosti starih oblik in na njihovo pravilno estetsko vrednotenje.

Lončarska središča so nastala predvsem v bližini najdišč primerne glin. Na Gorenjskem so posebno bogate plasti ustrezne terciarne glin v smeri od Škofje Loke do Kranja. Prav zato so se na tem območju razvile nekdanje lončarske delavnice.

Posebno znani so bili lončarji iz **Ljubnega**, ki so omenjeni že ob koncu 15. stoletja. Sloveli so kot zelo spretni lončarji. Njihovi izdelki izpričujejo solidno obrtniško znanje, ki je nedvomno plod večstoletne tradicije. V začetku 17. stoletja so bili resni konkurenti mestnih lončarjev iz Škofje Loke v izdelavi žgalnih vrčev za rudnik živega srebra v Idriji. Posodo so izdelovali na lončarskem vretenu na nožni pogon. Izdelki ljubenske delavnice so značilni po kvaliteti in barvi glin, po obliki nekaterih posod, po barvi lošča, zlasti pa po okrasju. Posebno skledje se odlikujejo po slikarskem okrasu, ki ga izpolnjujejo valovnice v obliki osmic. Trebušasti vrči in vrčki so navadno temno zeleno loščeni in oblikovno izredno doognani.

S svojimi izdelki niso ljubenski lončarji zalagali samo Gorenjskega, ampak so jih izvažali tudi na Tirolsko. Ob koncu preteklega stoletja je bila stara lončarska obrt v Ljubnem že v zatonu. Takrat je bilo samo še 9 lončarjev, ki so svoje izdelke prodajali le še po Gorenjskem, nekaj pa so jih Rezijani tvorili na oslih po Primorskem in Goriškem. Pred prvo svetovno vojno in po njej sta se z lončarsko obrtjo ukvarjala le še brata Markovič, ki sta izdelovala predvsem pečnice. Z njima pa je dokončno zamrla stara ljubenska lončarska obrt.

Drugo pomembno lončarsko središče na Gorenjskem je bila **Komenda** z okoliškimi vasi Mlaka, Križ, Gora, Podboršt in Gmajnica. Majhne zemljiške posesti, slaba rodovitnost zemlje, na drugi strani pa obilica dobre glin v okolici so silile domačine, da so si z lončarstvom pomagali iz gmotnih stisk. Leta 1885. je bilo v komendski okolici 74 lončarjev. Svoje izdelke so prodajali po Kranjskem, Štajerskem, Primorskem, Tirolskem, Koroškem, v Bosno in celo v Italijo in na Ogrsko. Na Primorsko so vozili predvsem črepnje za peko kruha na odprtih ognjiščih, v Istro pa skledje. Za svoje izdelke so v letu 1900, iztržili 18.000 kron. Vendar se je število lončarjev v teh letih že zmanjšalo. Z lončarstvom se je ukvarjalo tedaj še 50 lončarjev-obrtnikov. Po prvi svetovni vojni pa je začela lončarska obrt občutneje pojenjavati ob premoči industrijskih izdelkov. Prodajali so svoje izdelke le še po Gorenjskem in Notranjskem. Da bi zavarovali svojo obrt in predvsem organizirali prodajo, so ustanovili leta 1929. lončarsko obrtno zadrugo na Mlaki, ki je v naslednjih letih pritegnila več domačih obrtnikov. Ta zadruga živi še danes. Izdelujejo pa v njej predvsem cvetlične lonce in bele majolike. Lončarji so svojo obrt na domu opustili in tako so danes v komendski okolici le še štirje lončarji (v Podborštu trije in eden na Mlaki). Vsi izdelujejo zadnje čase v glavnem le cvetlične lonce, druge posode izdelajo znatno manj, le za sejme v Mengšu in Kamniku. Od vseh lončarjev je najbolj podjeten Janez Štebe iz Podboršta, ki si je že pred leti mehaniziral delavnico. Lončarsko kolo mu poganja elektrika, prav tako pa tudi stroj za mletje glin. V letu 1967. je kupil stroj tudi Ciril Štebe. Anton Pirnat pa še vedno gnete glino z rokami in nogami ter jo reže z nožem. Ker izdelujejo le cvetlične lonce, jim oblikovanje druge posode ne gre več tako od rok. Posode, posebno skledje in potičnice, žgejo le enkrat. Peči kopaste oblike imajo v lesenih lopah v bližini doma. Dva lončarja imata delavnici že posebej, dva pa še vedno lončarita v hiši.

Pri komendski lončevini prevladujejo svetlejši toni lošča — rumenorjavi in zeleni. Slikarski okras izdelan v rjavi ali zeleni barvi ali pa v kombinaciji obeh, izpolnjuje spirale, valovnice, vijuge, zanjke, pike in črte. Okraske slikajo vedno le ženske, pravijo, da »skledje pišejo«. Trebušasti vrči in lonci za mast so poslikani z rastlinskimi motivi.

Okoli leta 1860. je prišel iz Komende Jože Milač na **Ravne njive** pri Moravčah in tam začel lončarsko obrt. Od njega so se lončarske spretnosti naučili še drugi. Tako je bilo v Moravčah do prve svetovne vojne še pet lončarjev. Izdelovali so posebno neloščeno sivo-črno žgano posodo. Poglavitni izdelki so

bili lonci za kuho, lonci za mast, sklede, latvice, rožnice, vrči za kis, kape za lonce »za smer kuhat«. Svoje izdelke so vozili na sejme na Vače, v Litijo, Smartno in Moravče.

Poslednji lončar je prenehal z lončarsko dejavnostjo že pred leti.

Posamezne lončarske delavnice so bile tudi v **Podkloštru in Suhi pri Kranju**. Tu so izdelovali črne ne-loščene modle v jajčasti obliki, zglačene s kamnom. Podobne modle, le okrogle in bogato okrašene z vtisnjenimi srčki in rastlinskimi motivi, so izdelovali tudi v **Podturju na Koroškem**. Rezijani so jih prodajali v Podkorenu in Ratečah.

V Šmartnem pod Šmarno goro je bilo tudi več lončarjev, ki so izdelovali zeleno loščeno posodje.

Te delavnice so ob koncu prejšnjega stoletja zamrle.

□□□□

Po lončarski obrti je slovela tudi **Ribniška dolina** z vasi Prigorica, Blate, Rakitnica in Dolenja vas. Po tu uporabljanem lončarskem kolovratu, ki spominja po obliki na srednjeveškega, lahko sodimo, da ima obrt že zelo dolgo tradicijo.

Valvasor omenja v Dolenji vasi več kot 80 hiš, kjer so večinoma lončarili. Za Prigorico in Nemško vas pa pravi, da imajo mnogo lončarjev.

Ob prehodu v to stoletje je bilo v teh vaseh 34 lončarjev. V letih prve svetovne vojne se je število lončarjev dvignilo na 44, ker je zavoljo vojne primanjkovalo posode in so se nekateri spet lotili lončarskega posla. Kasneje so spremenjene razmere povzročile, da so lončarji opuščali svojo obrt. Do leta 1940. se je njihovo število zmanjšalo na 19 obrtnikov, a kljub temu so izdelali tedaj še po 150.000 raznih posod na leto.

Danes se ukvarjajo z lončarsko dejavnostjo le še štirje lončarji. Od teh so trije v Prigorici in eden v Dolenji vasi.

Glino za sklede in boljšo posodo dobijo pri kočevskem premogovnem rudniku. Je trpežna, sive barve in se žge slonokoščeno do rumenordeče barve.

Glino obdelujejo še ročno. Na stolici »kobili« jo zrežejo s starimi srpi. Posodo oblikujejo na lončarskem kolovratu na križ ali »na mataruge«, ki je podoben kot smo že omenili srednjeveškemu kolovratu. Posodo sušijo na soncu ali v hiši na policah.

Vso posodo žgejo dvakrat. Prvič žgejo surovo, drugič pa loščeno. Žgejo jo v pečeh, ki stoje v posebnih lopah »ožagah«. Peči so v tlorisu nekoliko ovalne. Danes ima vsak lončar svojo peč, nekoč pa so imeli štirje lončarji skupno peč. Postavitev dobre lončarske peči je zahtevala dosti stroškov, zato si je ni mogel privoščiti vsak lončar.

Lončarji izdelujejo še danes predvsem posode vseh vrst: lonce za kuhanje, lonce za shranjevanje jedil, kotle za žganjekuho, vrče za vodo in vino, sklede, latvice za mleko, skodelice, kozice za peko in vaze vseh vrst. Po obliki so njihovi lonci manj trebušasti kot drugje. Razen tega izdelujejo tudi igrače in okrasne predmete. Pred drugo svetovno vojno so delali več figuralno oblikovanih igračk. Posebno spretni pri figuralnem oblikovanju so bili Janez Klun iz Prigorice, Anton Pogorelec in njegov sin Jakob iz Dolenje vasi. Slovenski etnografski muzej ima zbirko drobnih plastik, ki izpričujejo tudi pravo umetniško sposobnost oblikovalca. Posodo, predvsem sklede, krase z različnimi motivi, geometričnimi in rastlinskimi. Okraske pišejo s čopiči.

Do prve svetovne vojne so lončarji iz Dolenje vasi in okolice prodajali svoje blago v Istro, na Notranjsko, v Hrvaško Primorje do Senja, na Hrvaško do Bjelovara, v kraje proti Ljubljani, Novemu mestu ter celo v Trst in na Reko. Danes prodajo večino posode trgovskemu podjetju »Dom« v Ljubljani.

Posodo so nekdanj tovorili s konji ali krošnjarili, kasneje so jo vozili z vozovi, sedaj jo nekateri lončarji prevažajo že z avtomobili.

□□□□

Zavoljo nižje življenjske ravni prebivalcev in prometnim zvezam odmaknjenege ozemlja se je ohranilo v Beli krajini izredno primitivno lončarstvo vse do nekaj let po prvi svetovni vojni. Lončarili so v **vaseh Griču pri Črnomlju, Podgori, Kraljih, Vidoših, Zagozdah in Podklancu**. Posodo so izdelovali iz močno pečene gline in jo žgali samo enkrat. Lončarske peči niso imeli, temveč so posodo žgali kar na prostem ognjišču — »pališču«. Lonce so zložili v kopo med polena. Še žareče lonce so kalili »kalajšali« v vroči vodi, ki so v njej namočili korenine praproti in hrastovo skorjo. Od tega so lonci dobili črno barvo in trpežnost.

Značilno za to lončarstvo je, da so tod posodo oblikovale žene. Delale so na preprostem vretenu, lončarskem »kólu«, ki so ga sukale z roko. Lončarica je pred oblikovanjem zvaljala glino v svaljke »gliste« ali »furke« in jih nalagala drugega vrh drugega. Dodelano »zemljeno« posodo je še zgladila z usnjeno krpo. Razen loncev različnih velikosti so izdelovali še črepnje za peko nekvašenega kruha na odprtih ognjiščih, pekve — podolžne posode za peko kuretine in »koze« za peko potic. Posodo so prodajali lončarji po sejmih in vaseh v okolici Črnomlja in Metlike še v prvih letih tega stoletja.

Jeseni so lončarji hodili »na barat«, na zamenjavo loncev za zrnje in krompir. Za voz loncev so dobili do 10 mernikov raznega zrnja.

Po letu 1914, ko je dobila Bela krajina železnico, so se razmere spremenile. Tesnejši stik z zunanjim svetom je povzročil prezidavo hiš in nakup štedilnikov, z njim pa tudi železnih loncev.

Hkrati pa so tem lončarjem delali hudo konkurenco s svojo položeno posodo lončarji iz **Gradca**, ki so prišli tjakaj ob prelomu tega stoletja iz Šentjerneja.

Ker so bile potrebe sprva velike, so vsi trije priseljeni mojstri lončarili še z najetimi delavci in vajenci. Lončarstvo jim je bila izrazito poklicna obrt. Ko je povpraševanje po glinasti posodi ponehalo, so preusmerili svojo obrt le na pečarstvo. Eden izmed njih pa se razen pečarstva ukvarja v zadnjem času z oblaganjem kuhinj in kopalnic z uvoženimi keramičnimi ploščicami.

Glino za izdelovanje pečnic in posode meljejo na stroj, ki ga poganja elektrika. Tudi »kamne« — žrmlje za mletje barve in kremenjaka jim žene elektrika. Posodo pa oblikujejo na lončarskem kolesu na nožni pogon. Posodo žgejo le enkrat. Za žganje posode in pečnic imajo sodobne peči, ki dosežejo do 900°. Značilni izdelki teh lončarjev so vrči za vodo »krugle«, loščeni zeleno ali rjavo, ki jih krasi navadno vtisnjena valovnica med dvema krogoma. Sklede krasijo bogatejše. Okrase »pišejo« ženske.

Do druge svetovne vojne so posodo vozili na redne mesečne sejme v Metliko, Črnomelj, Vinico, Semič in Bosiljevo. Do leta 1950. so prodajali posodo tudi »Domu« v Ljubljani in trgovinam v Metliki in Črnomlju. Kar pa izdelajo posode danes, jo prodajo večinoma doma.

Tehnično skrbno oblikovani so izdelki lončarjev **s Krškega polja in iz okolice Šentjerneja**. Posebno jih odlikuje lično okrasje na skledah, ki je z obliko posod harmonično ubrano v likovno celoto.

Lončarska obrt v tem predelu sega nedvomno daleč v preteklost, kar lahko sodimo po najdbah srednjeveške keramike. Primerna glina za oblikovanje, bližnji gozdovi in gosta naseljenost so bili tod ugodni pogoji za razvoj lončarstva.

Poročilo obrtnega inspektorja za Kranjsko iz leta 1898. omenja da »je v Šentjerneju, Stari vas in pri sv. Križu (danes Podbočje!) osem lončarjev, ki izdelujejo sklede, skodelice, vrče in lonce. Posebno izdelki iz Stare vasi vzbujajo pozornost s svojimi značilnimi oblikami in z rdeče žgano glino. Cenijo jih po vsem Dolenjskem. Vozijo jih na sejme v Kostanjevico, Krško in Mokronog ali pa krošnjarijo z njimi od vasi do vasi. Za prodano lončevino iztržijo na leto do 8.000 kron...«

Danes lončari v vaseh na Krškem polju (Veliki in Mali Podlog, Podbočje, Zaloke, Gmajna, Prekopa, Groblje, Gruča) in v Šentjerneju enajst lončarjev. V 20. stoletju se je število lončarjev povsod zelo zmanjšalo. Na Krškem polju pa je število ostalo nespremenjeno ali se je celo še povečalo. Raziskovanja so pokazala, da so nekateri lončarji imeli v 19. stoletju več pomočnikov in vajencev. Ker so bile možnosti za zaposlitev na vasi za revnejše majhne, potrebe po lončenih posodah pa velike, so se odločali za lončarski poklic mnogi, ki so imeli smisel za oblikovanje. Do samostojnega mojstra se je pomočnik težko povzpел, če obrt ni bila že v rodu. Postavitve lončarske peči je veljala dosti denarja. Z zaslužkom pomočnika, ki je znašal pred drugo vojno 600 dinarjev na mesec, si je ni mogel privoščiti. Posebno jih je prizadela gospodarska kriza. Ker je tedaj povpraševanje po lončenini upadlo, so svoje izdelke težko prodali. Prodajna cena je bila zelo nizka (za voz loncev je dobil 500 din), proizvodni stroški pa razmeroma visoki, saj so znašali navadno polovico izkupička. Kupovali so glino, kremenjak in drva. Kdor ni imel lastne peči, je plačeval še najemnino za to.

Dandanes je drugače. Ker so drugje lončarjenje opustili (zlasti v okolici Sevnice, kjer je bilo nekdaj mnogo lončarjev, kar dokazuje tudi ime Lončarski dol) lahko spravijo svoje izdelke v denar, ker so solidno izdelani.

Nekateri, posebno mlajši, so tako podjetni, da so si kupili celo avtomobile, s katerimi vozijo svoje blago na prodaj.

Lončarji so si tržišča sporazumno razdelili, da ne hodijo drug drugemu v škodo. Lončenino prodajajo na sejmih v Brežicah, Sevnici, Krškem, Leskovcu, Zdolah, Brestanici in Novem mestu. Nekateri lončarji pa hodijo jeseni še danes po Krškem polju zamenjvat lončeno posodo za žito. Za eno posodo dobijo dvojno mero žita.

Nekoč so tod lončarili kar v hiši, sedaj imajo posebne delavnice.

Izdelujejo še vedno vse posodje kot nekdanj, velike vrče za kis pa le po naročilu. Večina lončarjev dela tudi pečnice za peči.

Za oblikovanje jim služi lončarski kolovrat na nožni pogon — »šajba«. Vso posodo žgejo dvakrat.

Za okraševanje v rdeči barvi uporabljajo glino iz Stare vasi, za belo okrasje pa glino od Novega mesta. Sklede krase — »pišejo s kroglico« ali prostoročno ali pa jih sučejo na kolovratu. Ornamentiko sestavlja valovnica, ob nji pa se zvrste črte, pike, razne rozete, cvetke, lističi.

S posebno kvalitetno glino za oblikovanje se ponaša **celjska kotlina**. Zato je tudi lončarska obrt tu zavzela širok obseg. To nam dokazuje močno cehovsko izročilo. Že sredi 17. stoletja so imeli v Celju lončarski ceh, ki ni združeval samo mestne mojstre, ampak tudi mojstre zunaj Celja. Tako so bili člani tega ceha v Vojniku, pri Šentjurju, v Zbelovem, na Ostrožnem, v Mozirju, Rogatcu, Rajhenburgu, Brežicah, Konjicah, Šmarju pri Jelšah, Šempetru, Laškem in drugje.

Tudi ko je cehovska organizacija spričo novih gospodarskih razmer odmrla, je lončarstvo živelo naprej, kot samostojna obrt povezana s pečarstvom v večjih krajih (Vojnik, Mozirje, Rogatec, Brežice) kot dodatna dejavnost kmečkega prebivalstva pa zlasti v Šentjurju in njegovi okolici (Pilštajn, Podsreda, Podčetrtek, Brezje, Ostrožno in drugje). V Šentjurju se je kmečka lončarska obrt v zadnjih desetletjih 19. stoletja dvignila v samostojno obrt. Nastale so delavnice samostojnih mojstrov, ki so imele tudi po pet pomočnikov in vajencev. Posodo so delali le pomočniki, mojster je skrbel zgolj za prodajo.

Na podlagi dobre gline, ki vsebuje bogate kaolinse primesi, se je v 19. stoletju razvilo industrijsko izdelovanje keramike. Tako so nastala industrijska podjetja v Libojah, Gotovljah in Kasazah. Druga podjetja so sicer prenehala, Liboje pa delujejo še danes. Ta močna industrijska podjetja so pritegnila v svoje obrate vse lončarje v okolici. Zlasti Petrovče so bile znane po cvetoči lončarski obrti, ki so dale strokovne moči nastajajoči industriji keramike. Zato je v tem območju kmečka lončarska obrt občutno ponehala že sredi prejšnjega stoletja.

Po drugi strani pa je močna industrializacija Celja in njegove bližnje okolice povzročila dvig življenjske ravni prebivalstva, kar je tudi dušilo lončarsko obrt.

Danes so lončarji še v Mozirju, Vitanju, Vojniku, Ločah, Slov. Bistrici, Blagovni pri Celju, Jankovi, Pristovi, Novi vasi pri Šentjurju, Brezjah, Močljah in v Prožinski vasi. Izdelujejo vse posode kot prej, le mojster v Vojniku dela vaze za »Dom« v Ljubljani (gubanke po lastni zamisli), razen teh pa še pečnice. Ker večina teh lončarjev dobiva glino iz Vojnika in Ljubečnega, so izdelki povsod žgani v značilnem svetlo rjavem tonu.

Do leta 1960. je bilo tudi v **Pilštanju in okolici** še osem lončarjev. Opustili so obrt, ker so obnemogli in niso bili več tako produktivni, da bi bili kos novim obveznostim socialnega obrtniškega zavarovanja in občinskim datjavam.

Svoje izdelke so nekdanj lončarji iz Pilštanja, Podsrede in Šentjurju vozili po sejmih po vsem okolišu, v Štore, Celje, Laško, Planino, Podčetrtek in tudi še drugam. Danes prodajo precej posode kar doma. Nekaj jo vozijo še na trg v Celje in Laško.

V podobnih razmerah kakor belokranjsko, je živelo in se ohranilo tja do prve svetovne vojne tudi s primitivnimi oblikami in s skromno izbiro posod **lončarstvo ob Dreti v zgornji Savinjski dolini**. Zaprto vase in vključeno v izročilo se tehnično ni izpopolnjevalo. Tržišče s svojimi skromnimi zahtevami niti ni tega terjalo. Od vsega začetka je zadrečko lončarstvo krilo potrebe razmeroma ozkega področja v zgornji Savinjski dolini in v Zasavju. Ko pa je z železnico gospodarski razvoj končno prodril tudi v to dolino, je lončarstvo zgubljalo svoje tržišče. Tako je pod težo novih razmer v prvih desetletjih 20. stoletja za vedno zamrlo.

Kakor v večini krajev, so tudi tu lončarili kočarji brez zemlje in mali kmetje, ki jim je bila ta dejavnost edino sredstvo za življenje. Gornjegrajska gosposka je še ob koncu 18. stoletja reševala težko so-

cialno stanje 74 lončarjev z lončarskim cehom. Vendar je prišlo novih načel svobodne trgovine ta pozizkus propadel. Posodo so izdelovali iz močno peščene gline in jo črno žgali v kopastih pečeh. Kuhinjska posoda je bila brez okraskov, shranila pa so krasili z vtisnjenimi krožnimi linijami in črtkami. Razen loncev, skled in vrčev so izdelovali klobasnice v obliki klobuka.

Posebnih estetskih kvalitet izdelki tega lončarstva niso imeli, bili so pač povprečni tip kuhinjskega inventarja v Savinjski in Šaleški dolini ter v Zasavju.

V prvi polovici 19. stoletja so lončarji iz Kokarij, kjer je bilo najmočnejše središče, raznašali svoje izdelke čez Motnik v Zasavje do Zagorja in v Soštanj. V Zasavju so jih v večji meri zamenjavali za žito. Za eno nosilo loncev (20—25) so dobili mernik žita. V drugi polovici 19. stoletja je z železnico oživila lesna trgovina. Lončarji so začeli odhajati med splavarje. Hkrati je v Zasavju nastajala premogokopna industrija, ki je spremenila značaj teh krajev. Novo nastali sloj — rudarji so vse manj uporabljali lončeno posodo. Lončarji so zgubljali še zadnje tržišče v Soštanju, ki je do tedaj kupoval predvsem večje posode za shranila in kokarske klobasnice.

Tudi **Slovenske gorice, Ptujsko in Dravsko polje** so imeli močno lončarsko obrt. Iz Središča ob Dravi imamo o lončarjih več podatkov iz srede 17. stoletja. V 19. stoletju pa poznamo posamezne lončarske delavnice v Središču, Ormožu, pri Vel. Nedelji, pri Tomažu v Slov. goricah, v Ptuj, Pragerskem, Voličini in pri Lenartu v Slov. goricah, v Mariboru, v Kamnici pri Mariboru, v Framu in Račah.

Prav zato so bili številni lončarji v Prlekiji in sicer v Ljutomeru in v njegovi okolici.

Mnogo naštetih lončarskih delavnic danes ni več. Tako je izumrlo lončarstvo v Voličini in v Kamnici pri Mariboru, pri Tomažu v Slov. goricah, Središču in v Ormožu.

V Ptuj delata danes še dva lončarja, ki se ukvarjata predvsem s pečarstvom. Ker pa imata široko zaledje kmečkega prebivalstva, izdelujeta tradiciji na ljubo še vedno tudi lončevino, ki jo prodajata doma. Ob velikih in zelo obiskanih sejmih na Jurjevo in Katarinino jima pokupijo okoličani vse lončeno blago. V podobnih razmerah uspevajo tudi lončarji v Mariboru, Framu in pri Lenartu.

V Prlekiji nadaljujejo tradicijo lončarske obrti razmeroma mlajši mojstri v Hranjigovcih, Ljutomeru, Križevcih in Noršincih, ki delno tudi kmetujejo. Za prodajno sezono po sejmih oblikujejo posode za razne potrebe, sicer pa izdelujejo cvetlične lonce za vrtnarije v Mariboru in Murski Soboti. Ker je povpraševanje po črno žganih izdelkih veliko, imajo za žganje posod dvoje peči. Za črno žganje rabijo kopasto prekmursko peč, za navadno žganje pa velike oglate štajerske peči.

Lončar pri Vel. Nedelji krije potrebe svoje okolice do Ormoža. Njegova delavnica sega daleč nazaj, saj hrani lončar posestniške liste z vpisano lončarsko obrtjo, stare 200 let. Ustno izročilo pa seže še dlje. Vse to področje je oblikovno in po tehniki izdelave ter krašenju enotno. Glina je povsod enake kakovosti, zato imajo izdelki po žganju enako svetlorjavo barvo. Posode, sklede, krožnike in pekače krasijo skromno, vendar okusno, tako da v svetlejših pasovih vrisujejo valovite črte z deščico, podobno glavniku. Poglavitni starinski lončarski izdelki so sklede, pekači za meso in močnate jedi (cimpreti), lonci za mleko (dukli), lonci za kuhanje (kuhjek), lonci za smetano, lonci za mast, cedila za sir (sincerce), pekači za potice (biderajngle, rebrca) škropilnice za vodo, pinje za maslo (motivance), pütre za vodo, ročke vseh velikosti, vrči za vodo, itd.

Dobri pogoji za lončarsko obrt so bili tudi v **Prekmurju**. Bogate plasti primerne glinice na eni strani, na drugi pa skopa zemlja in velike potrebe po glinasti posodi, so bili najpomembnejši vzroki, da se je z lončarsko dejavnostjo ukvarjalo v nekaterih vaseh večina prebivalcev.

Zaradi različnosti pri izdelkih, posebno po loščenju in krašenju, poznamo dve večji skupini prekmurskih lončarjev: filovsko in goričko.

V Filovcih ima lončarska obrt že dolgo tradicijo. Ustno izročilo ve mnogo o lončarjih. Kakšen obseg je zavzemala ta obrt v preteklosti, nam priča značilni filovski rek, ki velja še za 19. stoletje: »V Filovcih so fsi lončard'e, sómo rijtar pütre dela« (V Filovcih so vsi lončarji, samo župan dela putrihe).

Vse do prve svetovne vojne so imeli tudi svoje cehovsko združenje. V zadnjem desetletju 19. stoletja je bilo samo v Filovcih več kot 90 lončarjev. Kasneje so začeli lončarji zaradi spremenjenih gospodarskih razmer opuščati svojo obrt.

Tako je bilo pred drugo svetovno vojno v vsem Prekmurju še 80 lončarjev. Po drugi svetovni vojni se je njihovo število skrčilo na 40, danes pa lončari le še 21 mojstrov. Z redkimi izjemami so to starejši

lončarji, ki nimajo naslednika. Vzroki temu nazadovanju so bile med drugim tudi na splošno spremenjene gospodarske razmere in pritisk davčne politike. Zato so si mlajši ljudje raje poiskali kruha drugod, ker jim ni bilo do umazanega, naporenega in ne nazadnje tudi nezdravega dela, kakršno je v tej obrti. Potem ko je davčna politika pri domači obrti nekoliko popustila, so se lončarske obrti oprijeli tudi mlajši ljudje. Večina teh mojstrov iz Filovec in Tešanovec ima stalne pogodbe z »Domom« v Ljubljani za večje količine različnih lončarskih izdelkov. Za »Dom« izdelujejo predvsem vaze raznih oblik in sicer v sivočrni barvi. Posamezni mojstri nažgejo letno tudi do 10 000 kosov. Za izdelke domače obrti raste na splošno zanimanje tudi v tujini. Zato jih precej prodajo že doma, predvsem avstrijskim turistom. Ker so lončarji v posameznih krajih brez večje konkurence, zlahka spravijo svoje izdelke v denar.

Za domači trg lončarji oblikujejo posode še po starem. Poglavitni izdelki so lonci za kuhanje, sklede, tepsije — nizke sklede za peko močnatih jedi in mesa, laboške-kozice, pekače za potice, sklede za pomivanje posode, cedila za sir, motiunice za maslo, bograč — visoke kozice, vrči, vrčki in pütre. Izdelovanje velikih loncev za shranjevanje masti in loncev za pranje perila — »parov« so opustili že ob koncu prejšnjega stoletja. Nadomestile so jih emajli ane posode. Lončenino žgejo v značilnih kopastih pečeh. V njih žgejo posodo v navadno žgano in v črno žgano. Črno posodo žgejo tako, da tesno zaprejo peči, ko je posoda na pol ožgana. Na ogenj prej naložijo zelo smolnata smrekova polena, ki z dimom dajo posodi enakomerno sivočrno grafitno barvo.

Starejša posoda, izdelana v naravni rdečkastorjavi ali črni barvi, navadno ni krašena, ali jo le skromno krasijo svetle črte, vtisneje črte, pike v krogu in plastični okras, narejeni s prstnimi vtisi.

Do prve svetovne vojne so prekmurski lončarji vozili svoje izdelke na sejme v Turnišče, Črensovc in Beltince. Šli so celo čez Muro v Ljutomer, v Videm ob Ščavnici, na Staro goro in k Trojici v Slov. goricah. Prišli so tudi do Negove, na drugi strani v Medžimurje v Čakovec in Štrigovo.

Svojih izdelkov niso prodajali le za denar, ampak so jih tudi zamenjavali za žito. Za 3 neloščene lonce so dobili 1 lonca žita, za 3 loščene pa so zahtevali 2 lonca žita.

Močnejša središča **ravenskih in goričkih lončarjev** pa so bila Martjanci, Tešanovci, Moščanci in Pečarovci. Pod vplivom madžarskega obmejnega lončarstva so barvali posodo bolj pisano kot filovski lončarji. Zlasti med obema vojnama so svoje izdelke večbarvno loščili in bogato krasili z rastlinskimi motivi; lonce za smetano s cvetlicami, vrče s stiliziranimi smrekovimi vejicami in s polžasto zavitimi črtami. Sklede krasijo z rjavimi pasovi, ki vanje vrisujejo na gosto nazobčane črte, koncentrične kroge in valovnice s pikami. Mojstri iz Pečarovec, Sebeborec in iz Kuzme delajo danes večinoma za domače potrebe in vozijo posodo po sejmih, kakor nekdanj. V Kobilju, kjer je bilo do leta 1890 sorazmerno toliko lončarjev kot v Filovcih, danes ni niti enega mojstra več. Vsi so se oprijeli drugega bolj donosnega posla. Predvsem novonastala industrija nafte je mnogim nudila boljše zaposlitev s stalnim in večjim zaslužkom.

LJUDMILA BRAS

kustos

Slovenskega etnografskega muzeja

POTTERY IN SLOVENIA

SUMMARY

In the introduction to this catalogue the director of the Ethnographic Museum Dr Boris Kuhar emphasizes the fact that this is the first exhibition of pottery in Slovenia arranged to such an extent. The majority of objects on display belong to the collections of the Slovene Ethnographic Museum as well as to collections in other museums. The author also mentions different other points, such as the retrogression and change of the potter's trade, changes in the production and method of production which have generally remained similar to the traditional way of making earthenware, although the choice and shapes of pots have become different. The market for pottery has been changed too. Nowadays pottery is not only bought by peasants, but also by citizens and therefore its function has been changed. Potters' life, their manners and customs have also become different even if some of their characteristics have still been preserved.

The custodian of the National Museum of Ljubljana Dr Vida Stare discusses in her article the prehistoric ceramics which has been found on the Slovene territory. She begins with the culture of the Ljubljana marshes dating 3000 years B.C. This ceramics was found in pile dwellings and was applied for everyday usage at home. In the Bronze Age and afterwards the double function of usage for ceramics made of clay is defined in the article, i.e. ceramics used in the settlements and ceramics which was placed in the graves. With the arrival of the Celtic tribes to our territory the pots were beginning to be shaped on the potter's wheel. In the times of the Roman occupation there was, so the authoress says, a proper «industry» of making pots. In the period between the fifth and the eleventh century ceramics lost its richness of forms and its richness of ornamental surface.

The custodian of the Slovene Ethnographic Museum Ljudmila Bras has established in her study about pottery in Slovenia that this is one of the oldest and most widely spread trades. The oldest documents about Slovene pottery can be found in the archives of lords from Gornji Grad dating from 1340 in which the potters at the Dreta are mentioned. There are especially numerous documents with regard to pottery in the manuscripts of guilds dating from the 16th century onwards. There were potters' guilds in Ljubljana, at Škofja Loka, Kranj, Ljubno, Celje etc. The potter's trade was undoubtedly begun in the countryside because of the needs of peasants. With the development of towns this trade passed into the hands of town tradesmen, though pottery was still made in the country, it lived on and it was also developed.

The potter's trade outgrew the needs in towns and therefore tradesmen turned to the rights of guilds. These completely stopped the sale of earthenware produced by potters in the country. At the end of the 18th century the new liberal economic views began to disintegrate the guild organizations. Pots made of clay were no longer popular in towns at that time because dishes made of copper, tin and porcelain were imported. This was the cause why town potters gave up their work. Pottery thus became a home manufacture and an additional activity of peasant population. From the beginning there were primarily such people interested in it who did not find enough means for living on their small property of land.

New economic conditions after 1880 thoroughly changed the circumstances in which potter's trade was found then. Together with the industrial development there appeared a complete reform of human dwellings. The old, open hearth was replaced with stoves, earthen pots with iron and enamel ones. Peasant living in the vicinity of towns and market places soon accepted together with stoves also new dishes because these were more suitable for cooking than the old ones,

well as more durable. Since then the pottery was more and more losing its market. The number of potters was visibly reduced from year to year.

The exhibition presents the products of pottery trade in the last 150 years in Slovenia, as well as the functional usage of different dishes, technological survey of production of different articles, a survey of markets and the manners how pottery was sold in different regions some time ago and nowadays.

The aim of the exhibition is to show numerous and different products of our pottery trade and to influence the modern industrial production with the original forms of folk art. Besides, the exhibition shows how these objects can be used today. They should have decorative or some other function in the contemporary culture of dwelling places.

Further on, the authoress points out that the origin of pottery centres is based primarily in the places where suitable clay could be found. In Gorenjska (Carniola) there are especially rich layers of tertiary clay in the direction from Škofja Loka to Kranj. Therefore the former pottery workshops were established at Škofja Loka, Kamnik, Kranj, Smlednik and Ljubno.

The second important pottery centre in Gorenjska was Komenda with the nearby villages Mlaka, Križ, Gora, Podboršt and Gmajnica. The products made here were sold in Carniola, Carylthia, Tyrol, Styria, Littoral, Bosnia and even in Italy and Hungary. At the turn of the century there were still fifty craftsmen employed in pottery. Afterwards the pottery trade began to decrease because of the increase of industrial products. There are only 4 potters in the surroundings of Komenda now.

The Ribnica Valley with the villages Prigorica, Blate, Rakitnica and Dolenja vas is also well-known for the potter's trade. Because of the potter's »spinning-wheel« which is used there and which resembles in its form the medieval potter's wheel with the cross, we can say that this trade has a long tradition there. At the turn of the century there were still 34 potters in these villages. Changed economic conditions caused that the number of potters was quickly diminishing here too. There are only 4 potters in the Ribniška Valley today. Potters from Dolenja vas are well-known for their figurative shaping of clay. Small sculptures which are made there prove their artistic abilities.

Because of the low standard of living in Bela krajina and because this region was rather removed from traffic connections the potter's trade in this region was on a very primitive level until a few years after the First World War. Potter's trade was known in the villages Grič at Črnomelj, Podgora, Kralji, Vidoši, Zagozde and Podklanec. Pots were made of rather sandy clay, they were shaped on a potter's wheel revolved by hand and pots were burned in the open fire.

Potter's trade in Krško polje and in the surroundings of Šentjernej in Dolenjska (Lower Carniola) has a long tradition too. This is proved by numerous objects made of ceramics and dating from the Roman and Medieval period and which have been found there. Some of the presentday pots resemble these objects with regard to the form and shape.

There is especially good quality of clay to be found in the Celje basin. Therefore the potter's trade used to be very spread there. There are potters working still at Mozirje, Vitanje, Vojnik, Loče, Slovenska Bistrica, Blagovna near Celje, Jankova, Pristova, Šentjur, Brezje, Močlje and Prožinska village. Until 1958 there were 8 masters at Pilštanj and its surroundings.

Pottery makers at Kokarje on the Dreta in the Upper Savinjska valley lived in similar conditions as the ones in Bela krajina until the First World War. Pots were made of rather sandy clay and they were burnt black.

There is also old tradition of pottery making in Slovenske gorice, Ptujsko and Dravsko polje. Several facts have been preserved concerning the potters from Središče in Dravsko polje who worked there already in the 17th century. There were also many potters at Ljutomer and its surroundings, though nowadays there exist only few of these workshops.

Small land property and not much good soil, on the one hand, and rich layers of clay suitable for shaping, on the other, formed favourable conditions for potter's trade at Prekmurje. There are two known centres in this region: Filovci and Goričko. In the last decade of the 19th century there were more than 90 potters working only at Filovci, but until today this number has decreased down to 21 men who shape the dishes in the traditional way for the home market and they produce things also for the enterprise »Dom« from Ljubljana. They make decorative vases of various shapes burnt in their characteristic black (or dark - grey) technique of home-made pottery.

REPRODUKCIJE

po obliki spominjata na posodi s freske — Hrastovlje 1490

Vrč za vodo,
Ptuj
leta 1965

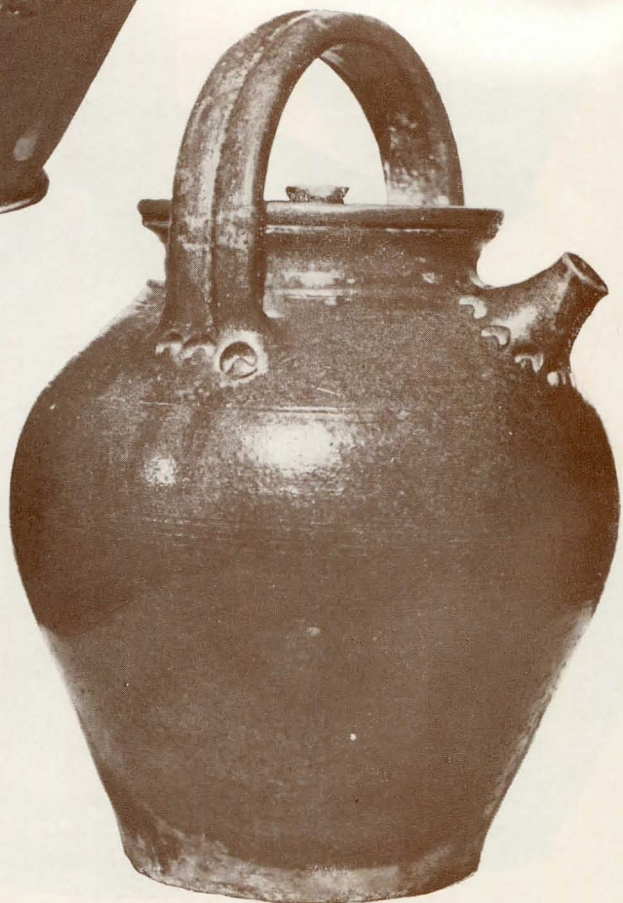
Vrč za mleko,
Radoslavci v Slov. goricah,
leta 1935

Skleda, Groblje pri Šentjerneju, 1953

Vrč za vino,
Vojnik,
sreda 19. stoletja

Vrč za vodo, »krugla«,
Gradac v Beli krajini,
prvo desetletje 20. stoletja

Lonec za mast,
Ložnica pri Slov. Bistrici,
konec 19. stoletja

Lonec za kuhanje,
Gradac v Beli krajini,
prvo desetletje 20. stoletja

Lonec za mast,
Kčmenda,
sreda 19. stoletja

Medla za potice »uatelca«,
Podturje na Koroškem,
sreda 19. stoletja

Kozica za kuhanje »bograč«,
Filovci,
leta 1964

Lonec za smetano,
Filovci,
20. leta 20. stoletja

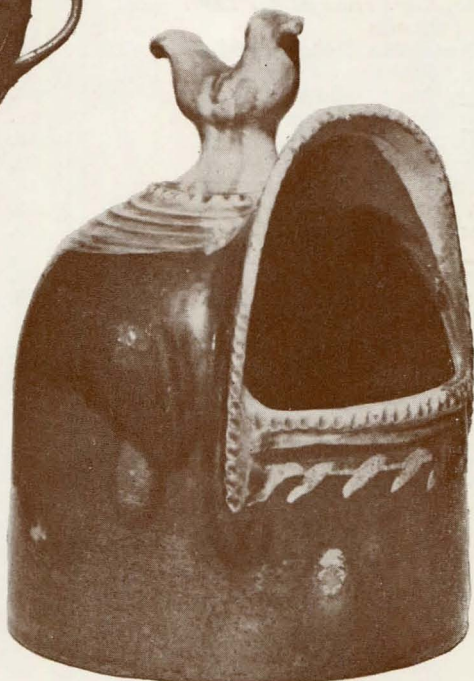
Napajalnik za piščance,
Vel. Podlog,
leta 1966

Klobasnica,
Ljubno,
sreda 19. stoletja

Keza za mast,
Podboršt pri Komendi,
80. leta 19. stoletja

Solenka,
Meščanci,
leta 1930

ML

m

LONČARJI LETA 1967

1. Anton Pirnat, Podboršt pri Komendi
2. Ciril Stebe, Podboršt pri Komendi
3. Janez Stebe, Podboršt pri Komendi
4. Peter Ravnikar, Mlaka pri Komendi
5. Lončarska zadruga, Mlaka pri Komendi
6. Franc Henigman, Prigorica pri Dolenji vasi
7. Karel Klun, Prigorica pri Dolenji vasi
8. Ignacij Nosan, Prigorica pri Dolenji vasi
9. Leopold Bojc, Dolenja vas pri Ribnici
10. Anton Sadar, Sentvid pri Stični
11. Rudi Pavlinič, Gradac v Beli krajini
12. Leopold Kržan, Sentjernej
13. Ignacij Škoda, Ledeča vas pri Sentjerneju
14. Leopold Zupančič, Vrh pri Sentjerneju
15. Alojz Kržan, Zaloke pri Raki
16. Leopold Salobir, Gmajna pri Raki
17. Franc Skoda, Gor. Prekopa pri Kostanjevici
18. Jože Prah, Podbočje
19. Stanislav Škoda, Gor. Prekopa pri Kostanjevici
20. Vinko Vene, Podbočje
21. Slavko Kržan, Mali Podlog pri Leskovcu
22. Franc Kržan, Vel. Podlog pri Leskovcu
23. Alojz Urh, Canje pri Sevnici
24. Anton Petaci, Brežice
25. Martin Stante, Nova vas pri Sentjurju
26. Ivan Buser, Okrog pri Ponikvi
27. Franc Buser, Prožinska vas pri Štorah
28. Jože Mastnak, Šmiklavž pri Škofji vasi
29. Ivan Vrbanič, Mozirje
30. Franc Matjaz, Mozirje
31. Franjo Felician, Vojnik
32. Rudolf Žgajner, Jankova pri Vojniku
33. Jernej Kukovič, Pristova pri Vojniku
34. Miloš Pajk, Vitanje
35. Karel Furman, Loče pri Poljčanah
36. Jože Kozelj, Slov. Bistrica
37. Jože Leskovar, Sp. Ložnica pri Slov. Bistrici
38. Avgust Strašek, Maribor
39. Jožica Rajšp, Maribor
40. Štefan Rajšp, Rače pri Mariboru
41. Ferdo Rajšp, Fram pri Mariboru
42. Andrej Hernja, Ptuj
43. Mihael Nemeč, Ptuj
44. Franc Galovič, Vel. Nedelja
45. Janez Sivka, Gorišnica
46. Franc Plohl, Hranjgovci pri Ormožu
47. Martin Zebec, Stranske Makole
48. Ernest Polanec, Lenart v Slov. goricah
49. Janez Božič, Šalinci pri Ljutomeru
50. Anton Žuman, Noršinci pri Ljutomeru
51. Karl Žuman, Ljutomer
52. Franc Draškovič, Radoslavci v Slov. goricah
53. Franc Berden, Hrastje-Mota pri Ljutomeru
54. Jože Ivančič, Filovci št. 58
55. Janez Ošlaj, Filovci št. 125
56. Jože Ošlaj, Filovci št. 50
57. Franc Ošlaj, Filovci št. 5
58. Jože Baligač, Filovci št. 12
59. Alojz Bojnc, Filovci št. 29
60. Jože Farkaš, Filovci št. 1
61. Anton Cernela, Filovci št. 85
62. Jože Lovrenčec, Filovci št. 57
63. Štefan Fartek, Pečarovci št. 41
64. Karel Palatin, Pečarovci št. 80
65. Štefan Zelko, Pečarovci št. 88
66. Ludvik Jelko, Pečarovci št. 80
67. Viljem Car, Pečarovci št. 1
68. Franc Bauman, Tešanovci št. 53
69. Štefan Gomboc, Tešanovci št. 51
70. Štefan Koudila, Sebeborci
71. Štefan Hašaj, Moščanci
72. Janez Škerlak, Moščanci
73. Franc Koudila, Markišavci
74. Adolf Hašaj, Kuzma

Seznam lončarjev smo napravili po poročilih, ki so jih nam poslale občinske skupščine in po podatkih lastnih terenskih raziskovanj, opravljenih v letu 1967.

kraji, kjer
delajo lončarji

LONČARSTVO
NA SLOVENSKEM
VODNIK PO RAZSTAVI
RAZSTAVO JE PRIPRAVILA
LJUDMILA BRAS
KUSTOS SLOVEN. ETNOGR. MUZEJA
OPREMA IN POSTAVITEV
MARJAN LOBODA DIPL. ING. ARH.
POSNETKI: ARHIV SEM ČP DELO
IN SREČO KOLAR
ZALOŽIL SLOVEN. ETNOGR. MUZEJ
ZA ZALOŽBO DR. BORIS KUCHAR
TISK: TISKARSKO ZALOŽNIŠKO PODJETJE
PTT LJUBLJANA

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ LJUBLJANA

K E.01 B.14
LONČARSTVO na Slov

020040251

COBISS •